

КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО. МУНІЦИПАЛЬНЕ ПРАВО

УДК 341.1

DOI: 10.32342/2709-6408-2024-1-8-2

ДЕНИС БОБРОВНИК,
*кандидат економічних наук,
докторант Національного авіаційного університету,
директор Адвокатського альянсу «Баймуратов і партнери» (м. Одеса)
ORCID: 0000-0002-1142-6926*

ФОРМУВАННЯ ГЛОБАЛІСТСЬКОГО ПОТЕНЦІАЛУ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ В КОНТЕКСТІ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Стаття присвячена дослідженню теоретичних і праксеологічних аспектів формування глобалістського потенціалу територіальної громади в контексті становлення та розвитку міжнародного співробітництва органів місцевого самоврядування. У вітчизняному правознавстві тема досліджується вперше. Автор стверджує, що *становлення та розвиток інституту місцевого самоврядування на теренах держав (на національному рівні)*, як конституційно-правового феномену соціуму і держави, що: а) апріорі та органічно пов'язаний з кожною людиною, її повсякденним життям, її екзистенційними індивідуальними, груповими та колективними інтересами та правами, б) незалежно від її правового стану (громадянство, іноземство, апатридство, біпатридство, біженство тощо) та в) детермінований тим, що саме в умовах МСВ та в межах територіальної громади кожна людина здійснює весь свій життєвий цикл, г) основоположного соціального простору усвідомлення та реалізації людиною своїх природних та інших прав, свобод і обов'язків в рамках натуралістичної юриспруденції, г') основоположного та опорного простору, де існує та функціонує фертильне населення і де воно реалізує свою репродуктивну функцію, а це володіє локальним, регіональним, національним, міжнародним та глобальним впливом на долі людської цивілізації, *а також з його (місцевого самоврядування) міжнародним визнанням*, як: а) важливого об'єкту міжнародно-правового регулювання, б) вже фактично визнаного державами та їх міжнародною спільнотою ординарного суб'єкту-об'єкту міжнародного договірної права, в) устояного предмету міжнародної регламентації та регулювання з боку міжнародних міжурядових і неурядових організацій та їх інституцій, г) основного і фактично спільного поведінково-діяльнісного простору людини, що виникає в його умовах та в межах громади, без врахування ефекту державних кордонів, г') територіальної людської спільноти, де формується, виникає, існує, функціонує і реалізується локальна демократія, що є інструментально-екзистенційною формою соціального існування людини, її груп та асоціацій; д) іманентного елемента демократичної правової державності; е) соціальної сфери, де формується, існує та функціонує інституційна основа громадянського суспільства, що базується на розмаїтті екзистенційних інтересів людини, її груп та асоціацій; є) природної та первинної колективної спільноти людської цивілізації – детермінувало формування у громаді феноменології глобалізаційного потенціалу, коли первинна колективна соціальна спільнота, що презентує «мікросвіт», – може виступати від імені всієї людської цивілізації, бо, по великому рахунку, концентрує в собі весь системний комплекс екзистенційних атитюдів і габітусів людини в її повсякденному існуванні в межах територіальної людської спільноти, що

містить в собі локальну систему захисту її прав і свобод.

Доводиться, що в умовах глобалізації підвищується роль і значення не тільки місцевого самоврядування, а й основного його репрезентативного суб'єкта – територіальної громади, яка: а) починає володіти новими властивостями (міжнародна правосуб'єктність у відповідній формі та у відповідних межах – часткова, фрагментарна, «недосконала», «несформована» міжнародна правосуб'єктність), б) формує нову якість (ординарний суб'єкт міжнародних відносин, квазісуб'єкт міжнародного публічного права), в) новий рівень нормативно-правової регламентації та регулювання (в межах міжнародної нормотворчості і на рівні міжнародного договірного права), г) якісно новий об'єм сприйняття в межах міжнародної системи (набуття глобалістського потенціалу), – звідси, останній висновок можна сприймати двояко: з одного боку, як органічну частину наведених процесів, а з іншого, – як підсумок всіх наведених процесів, їх квінтесенцію. Тому треба розуміти, що формування глобалістського потенціалу територіальної громади виступає складним багаторівневим та багатофакторним процесом, що складається з багатьох елементів, – одним з таких суттєвих елементів виступає феноменологія міжнародного співробітництва органів місцевого самоврядування.

Автор пропонує розуміти під міжнародним співробітництвом органів місцевого самоврядування, – що виступає досить мотивованою і об'єктивованою, складною та багатофакторною політико-нормативною та соціально-економічною феноменологією – систему їх комунікаційних зв'язків з: а) муніципальними та органами місцевого самоврядування інших рівнів зарубіжних держав, б) їх муніципальними та іншими національними союзами територіально-самоврядної спрямованості, в) міжнародними асоціаціями місцевих влад універсального, регіонального і субрегіонального рівнів, г) міжнародними міжурядовими і неурядовими організаціями, що займаються питаннями локальної демократії та місцевого розвитку, г') міжнародною спільнотою держав в особі ООН та міжнародних організацій, що створені нею та функціонують під її егідою (локальний сталий розвиток, розвиток людських поселень, організація місцевого самоврядування на теренах держав-членів ООН тощо), а також д) з будь-якими іноземними партнерами, включаючи урядові структури іноземних держав, міжнародні і національні банківські установи та інші міжнародні кредитні інституції, бізнесові структури, організації міжнародного громадянського суспільства, іноземні юридичні і фізичні особи тощо. Зазначається, що основоположною телеологічною домінантою такого співробітництва органів місцевого самоврядування України виступає необхідність вирішення кола специфічних та важливих питань, що пов'язані з соціально-економічним, соціально-культурним, соціально-політичним, соціально-екологічним існуванням, функціонуванням і розвитком територіальної громади та її жителів-членів, розвитком муніципального (місцевого) господарства, поліпшенням та вдосконаленням його інфраструктури.

Ключові слова: місцеве самоврядування, права і свободи людини, територіальна громада, глобалістський потенціал територіальної громади, міжнародне співробітництво органів місцевого самоврядування, форми міжнародного співробітництва органів місцевого самоврядування.

Постановка проблеми. Становлення та розвиток інституту місцевого самоврядування (далі – МСВ) на теренах держав (на національному рівні), як конституційно-правового феномену соціуму і держави, що:

а) апіорі та органічно пов'язаний з кожною людиною, її повсякденним життям, її екзистенційними індивідуальними, груповими та колективними інтересами та правами,

б) незалежно від її правового стану (громадянство, іноземство, апатридство, біпатридство, біженство тощо) та

в) детермінований тим, що саме в умовах МСВ та в межах територіальної громади (далі – ТГ) кожна людина здійснює весь свій життєвий цикл,

г) основоположного соціального простору усвідомлення та реалізації людиною своїх природних та інших прав, свобод і обов'язків в рамках натуралістичної юриспруденції [1],

г') основоположного та опорного простору, де існує та функціонує фертильне населення і де воно реалізує свою репродуктивну функцію, а це володіє локальним, регіональним, національним, міжнародним та глобальним впливом на долі людської цивілізації,

а також з його (МСВ) міжнародним визнанням, як:

а) важливого об'єкту міжнародно-правового регулювання,

б) вже фактично визнаного державами та їх міжнародною спільнотою ординарного суб'єкту-об'єкту міжнародного договірного права,

в) устояного предмету міжнародної регламентації та регулювання з боку міжнародних міжурядових і неурядових організацій та їх інституцій,

г) основного і фактично спільного поведінково-діяльнісного простору людини, що виникає в його умовах та в межах ТГ, без врахування ефекту державних кордонів,

г') територіальної людської спільноти, де формується, виникає, існує, функціонує і реалізується локальна демократія, що є інструментально-екзистенційною формою соціального існування людини, її груп та асоціацій;

д) іманентного елемента демократичної правової державності,

е) соціальної сфери, де формується, існує та функціонує інституційна основа громадянського суспільства, що базується на розмаїтті екзистенційних інтересів людини, її груп та асоціацій,

є) природної та первинної колективної спільноти людської цивілізації – детермінувало формування у ТГ феноменології глобалізаційного потенціалу, коли первинна колективна соціальна спільнота, що презентує «мікросвіт», може виступати від імені всієї людської цивілізації, бо, по великому рахунку, концентрує в собі весь системний комплекс екзистенційних атитюдів і габітусів людини в її повсякденному існуванні в межах територіальної людської спільноти, що містить в собі локальну систему захисту її прав і свобод [2].

Враховуючи сукупність наведених властивостей МСВ, органічне поєднання його національних і міжнародних ідентифікаторів, можна констатувати, що міжнародне співробітництво його органів та суб'єктів, по-перше, виступає як об'єктивовано необхідний, і в той же час ординарний напрямок їх існування і функціонування; по-друге, формує суттєве компетенційне повноваження органів МСВ; по-третє, воно реально скероване на посилення інституційної спроможності самого МСВ, ТГ як його основного суб'єкта-об'єкта, а також, по-четверте, на підвищення охорони і захисту прав і свобод кожної людини-члена ТГ, що в умовах МСВ реалізує свій життєвий цикл, – за рахунок системи міжнародних контактів та обмінів, використання широкого кола форм співробітництва з різними суб'єктами, що виникають як результат такої діяльності. А це напряму сприяє формуванню глобалістського потенціалу ТГ.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Необхідно зазначити, що дослідження проблематики цієї статті стикається з відповідними труднощами: по-перше, це обумовлено мінливістю самої феноменології глобалізації, що є досить складною, багатофакторною, поліпредметною, а також полісемічною і полісемантичною, – та залишається такою, не дивлячись на те, що вона виступає предметом багаторічних і багатоаспектних концептуально-методологічних та практичних дискусій у науковому світі. По-друге, з відповідними проблемами об'єктивної та суб'єктивної властивості, що підкреслюють труднощі в унормуванні, нормативізації та нормотворчості в сфері глобалізації, враховуючи її всесвітній, всезагальний, універсальний характер, і, одночасно, стохастичну характерологію в науці. По-третє, це детермінується застосуванням суперечливого концепту «глобальне– локальне» по відношенню до самої ТГ, що з локального рівня починає розглядатися як суб'єкт глобалізаційних процесів, що не тільки відображає їх сутність та відчуває їх вплив, а й діє як активний суб'єкт, що користується перевагами таких профільних процесів та в змозі відповідним чином впливати на них через призму свого існування і функціонування як первинний колективний суб'єкт людської цивілізації. По-четверте, суттєвою є відсутність вузькоспеціалізованих досліджень, що присвячено саме ролі ТГ в глобалізаційних процесах, що контекстуалізує та актуалізує проблематику, що досліджується, робить її доктринально об'єктивованою і привабливою, а також праксеологічно обґрунтованою.

Разом з тим, необхідно зазначити, що загальному розв'язанню вказаної проблеми, особливо в контексті нормативно-правового регулювання і державного управління, присвятили свої роботи такі вітчизняні вчені, як В. Авер'янов, Ю. Бажал, В. Бакуменко, М. Вавринчук, Р. Войтович, Н. Гнидюк, Я. Гонцяж, І. Грицяк, О. Дьомін, С. Дубенко, Н. Нижник, Ю. Кальниш, В. Князев, В. Копейчиков, С. Коник, О. Кілієвич, В. Лемак, Е. Марчук, В. Мельниченко, І. Надольний, О. Оболенський, В. Олуйко, Н. Плахотнюк, І. Радзієвський, Я. Радиш, І. Розпутенко, В. Ребкало, В.

Саламатов, Г. Ситник, Ю. Сурмін, С. Сьомін, В. Токовенко, В. Тимцуник, В. Яцуба, Ю. Єхануров, В. Цветков та ін. Спектр проблемних питань в контексті адміністративного реформування, досліджуваних вітчизняними вченими, досить широкий. Це, зокрема, розробка вихідних засад, пов'язаних із здійсненням адміністративної реформи (В. Бакуменко, В. Князев, Л. Гогіна, І. Козюра); порівняльний аналіз адміністративних реформ зарубіжних країн та проблеми децентралізації (І. Василенко, І. Грицьак, А. Лелеченко, В. Лемак, Н. Нижник, Л. Сморгунов, Є. Уткін); історичні та філософські засади розуміння, адаптації й прогнозування процесів глобалізації в контексті їх впливу на адміністративну реформу та систему державного управління загалом (О. Білорус, Є. Буравльов, В. Воротін, Р. Войтович, В. Гельбрас, Є. Маруняк, І. Надольний, І. Радзівєвський, Н. Симонія, Г. Ситник); проблеми кадрового забезпечення (В. Олуйко, С. Серьогін). У цьому ж контексті останнім часом досить часто досліджуються проблеми взаємозв'язку глобалізації, стійкого розвитку як окремих країн, так і світової спільноти загалом, а також забезпечення національної безпеки (Н. Жирнов, Г. Ситник, С. Сьомін та ін.). Серед зарубіжних науковців вказану проблематику досліджували: Г. Атаманчук, А. Волков, А. Вільсон, В. Іноземцев, Т. К'юзо, В. Лобанов, В. Лескін, С. Лугвін, А. Мотиль, Л. Сморгунов, Ю. Тихомиров, А. Швецов, А. Коньков та ін. Особливий інтерес становлять праці зарубіжних вчених Р. Джейн, В. Іванова, Дж. Олсена, Дж. Сороса, Дж. Стігліца, А. Уткіна щодо інноваційних соціальних технологій державного управління, сутності, тенденцій, наслідків глобалізації та її впливу на систему державного управління, національні політичні інститути, а також на державний суверенітет. Важливим сегментом досліджуваної проблематики виступають праці вчених, що досліджують питання в системі координат «локальне /глобальне», що досить детально висвітлює роль і значення МСВ та ТГ в зазначених процесах, включаючи і її управлінський аспект.

Отже, проблемні питання реформування системи державного і глобального, державного і локального управління досліджувалися як вітчизняними, так і зарубіжними вченими. У цілому ж як в Україні, так і за кордоном у дослідженнях проблеми вдосконалення системи державного і глобального управління шляхом здійснення конституційної, а також адміністративної та муніципальної реформ, що є складовими частинами реформи конституційної, – головна увага приділяється інституційним та організаційно-правовим засадам цього процесу. Своєю чергою, деякі аспекти проблеми взаємодії «людини глобальної» і глобального суспільства, включаючи і проблематику глобалістського потенціалу МСВ і ТГ розглядаються в роботах М. Баймуратова, О. Батанова, Є. Васильєва, О. Кравця, В. Могілевського, В. Воронкової, Н. Ващекіна, О. Грецової, І. Лукашука, М. Кастельса, Т. Макогон, А. Тоффлера, Р. Войтович, Ю. Павленко, Е. Кочетова та низки інших авторів.

Але незважаючи на усвідомлення науковцями необхідності розв'язання проблематики вдосконалення державного управління в контексті появи та зростання глобалістського потенціалу МСВ та ТГ шляхом реформування локального, регіонального, державного, глобального рівнів управління, до цього часу існує певна неоднозначність у розумінні сутності реформування, ролі глобалізації, її інноваційних й ціннісних вимірів, що напряму впливають на конкретну людину-члена ТГ, модифікують її екзистенційні настанови, впливаючи на її діяльносноповедінкову парадигму в процесі здійснення нею свого життєвого циклу в умовах МСВ тощо.

Тому, **метою цієї статті** є дослідження ролі і значення міжнародного співробітництва органів місцевого самоврядування в формуванні глобалістського потенціалу територіальної громади.

Виклад основного матеріалу. Досліджуючи роль і значення МСВ, а звідси й ТГ, у соціальному та державному розвитку, вітчизняний дослідник О.О. Боярський бачить їх у більш широкому контексті [3, с. 122], через фактичне використання системного комплексу факторів. Так, він вважає, що становлення, розвиток і вдосконалення інституту МСВ у межах національної держави, одночасно виступає: а) формою самоорганізації населення відповідних територій держави – ТГ (*самоврядний фактор* – авт.); б) відповідним рівнем публічної влади – публічної самоврядної (муніципальної) влади [4] (*публічно-владний фактор* – авт.); в) конституційно-правовим інститутом (див. ст. 7, розд. XI Конституції України [5] (*конституційно-інституційний*

фактор – авт.); г) основоположним інститутом нової галузі національного права і національного законодавства – муніципального права [6] (*інноваційно-галузевий фактор* – авт.); г) конституюючим феноменом нового соціально-політичного явища – муніципалізму [7] (*самоврядно-феноменологічний фактор* – авт.); д) основоположним суб'єктом-об'єктом національного конституційно-правового реформування і трансформації – муніципальної реформи [8] (*трансформаційно-модифікаційний фактор* – авт.), – суттєво підсилюється її міжнародно-правовим компонентом, який в умовах глобалізації, особливо її нової форми – правової глобалізації, набуває сили і характеру глобальної тенденції, бо саме МСВ стає новим об'єктом міжнародної нормотворчості, а також міжнародно-правового регулювання на рівні міжнародного договірної права [9].

Тобто, йдеться, по-перше, не тільки про більш глибокий характер ролі і значення МСВ, а звідси й ТГ, в державних нормотворчих, а також трансформаційних процесах, причому не тільки на рівні локального соціуму, а й на рівні публічної державної влади (децентралізація [10]), але й, по-друге, про органічну єдність національного і міжнародного компонентів у посиленні такої ролі і значення МСВ і ТГ. По-третє, про інтенсифікацію формування та прояву самої міжнародного компоненти як профільної феноменології, так й основного суб'єкту МСВ – ТГ.

Аналізуючи міжнародно-правовий компонент у діяльності МСВ, наведений автор вважає, що він базується на багатосторонньому та багаторівневому співробітництві держав-членів міжнародного співтовариства [3, с. 122–123]. Ба більше, він вказує на наявність у профільного компоненту феноменологічної властивості, бо: А) він спирається на можливості феномена глобалізації, що виявляється в ньому в усіх її трьох визначених на сьогодні формах – економічній, політичній і правовій (*глобалізаційно-інституційний фактор* – авт.); Б) використовує могутній просторово-об'єднуючий потенціал правової глобалізації, як могутньої системної і комплексної мегатенденції, що охоплює не тільки народи та держави, а й об'єднує їх навколо загальних стратегічних, тактичних, і що є особливо важливим – екзистенційно-повсякденних закономірностей організації та реалізації міжнародного, державного, регіонального, локального (колективного), групового та індивідуального життя (*екзистенційно-полісемічний фактор* – авт.), – через їх координацію, інтеграцію та уніфікацію, конвергенцію (зближення правових систем держав), їх адаптацію, апроксимацію тощо (*інструментально-технологічний фактор* – авт.); В) детермінує та контекстуалізує нові форми міждержавного та міжнародного співробітництва, що скероване на: а) більш глибоку взаємодію його суб'єктів (*інтегративний фактор* – авт.); б) є могутнім фактором перманентного у часі (*темпорально-перспективний фактор* – авт.); і в) поліваріантного у формах (*фактор поліверсійності* – авт.); г) полірівневого та поліоб'єктного розвитку (*фактор полісемічності* – авт.), що г) супроводжується новими та до цього часу невідомими феноменами і тенденціями (*каузально-феноменологічний фактор* – авт.), тобто, д) можна казати про якісно-парадигмальні та дискурсивні цивілізаційні зміни, що супроводжуються та виявляються виникненням відповідних патернів глибокої взаємодії і суттєво впливають на шляхи існування та подальшого розвитку народів і держав (*фактор патернів* – авт.).

Отже, можна констатувати, що в наведених умовах підвищується роль і значення не тільки МСВ, а й основного його репрезентативного суб'єкта – ТГ, яка: а) починає володіти новими властивостями (міжнародна правосуб'єктність у відповідній формі та у відповідних межах – часткова, фрагментарна, «недосконала», «несформована» міжнародна правосуб'єктність [11]), б) формує нову якість (ординарний суб'єкт міжнародних відносин, квазісуб'єкт міжнародного публічного права [12]), в) новий рівень нормативно-правової регламентації та регулювання (в межах міжнародної нормотворчості і на рівні міжнародного договірної права [13]), г) якісно новий об'єм сприйняття в межах міжнародної системи (набуття глобалістського потенціалу [14]). Звідси, останній висновок можна сприймати двояко: з одного боку, як органічну частину наведених процесів, а з іншого, – як підсумок всіх наведених процесів, їх квінтесенцію.

Тому треба розуміти, що формування глобалістського потенціалу ТГ виступає складним багаторівневим та багатофакторним процесом, що складається з багатьох елементів. Одним з

таких суттєвих елементів виступає феноменологія міжнародного співробітництва органів місцевого самоврядування (далі – ОМСВ).

Системний аналіз профільної діяльності ОМСВ України дає змогу стверджувати, що під міжнародним співробітництвом ОМСВ, – що виступає досить мотивованою і об'єктивованою, складною та багатофакторною політико-нормативною та соціально-економічною феноменологією розуміють систему їх комунікаційних зв'язків з:

- а) муніципальними та органами місцевого самоврядування інших рівнів зарубіжних держав,
- б) їх муніципальними та іншими національними союзами територіально-самоврядної спрямованості,
- в) міжнародними асоціаціями місцевих влад універсального, регіонального і субрегіонального рівнів,
- г) міжнародними міжурядовими і неурядовими організаціями, що займаються питаннями локальної демократії та місцевого розвитку,
- г) міжнародною спільнотою держав в особі ООН та міжнародних організацій, що створені нею та функціонують під її егідою (локальний сталий розвиток, розвиток людських поселень, організація МСВ на теренах держав-членів ООН тощо), а також
- д) з будь-якими іноземними партнерами, включаючи урядові структури іноземних держав, міжнародні і національні банківські установи та інші міжнародні кредитні інституції, бізнесові структури, організації міжнародного громадянського суспільства, іноземні юридичні і фізичні особи тощо.

Основоположною телеологічною домінантою такого співробітництва ОМСВ України виступає необхідність вирішення кола специфічних та важливих питань, що пов'язані з соціально-економічним, соціально-культурним, соціально-політичним, соціально-екологічним існуванням, функціонуванням і розвитком ТГ та її жителів-членів, розвитком муніципального (місцевого) господарства, поліпшенням та вдосконаленням його інфраструктури. Основоположними напрямками роботи ОМСВ з зарубіжними партнерами в період повномасштабної агресії Росії проти України стали надання гуманітарної допомоги, надання тимчасового прихистку громадянам України за кордоном в межах своїх ТГ та всієї держави, а також прийняття активної участі у соціальній реабілітації ТГ після їх деокупації [15], в тому числі й подоланні наслідків екоциду, внаслідок підриву РФ Каховської ГЕС.

На наш погляд, в основу профільної феноменології міжнародного співробітництва ОМСВ може бути покладена стадійна характеристика генезису ТГ, що запропонована вітчизняним дослідником В.А. Григор'євим, і яка включає такі інституціональні елементи в їхній хронологічній послідовності: «територія – спільне проживання – відносини, що виникають між членами місцевого співтовариства на основі колективних інтересів – колективна свідомість, що виникає як результат реалізації колективних інтересів» [16, с. 10]. Крім того, він зазначає, що виникнення й функціонування муніципальної влади можливо тільки в умовах визнання, становлення, розвитку, конститування ТГ, яка в широкому сенсі виступає основним суб'єктом-об'єктом такої влади [16, с. 10].

Отже, можна констатувати, що міжнародне співробітництво ОМСВ фокусується навколо середовища (простору) існування і функціонування, а також позитивного розвитку ТГ, – в контексті єдності території, спільного проживання, комунікацій, інтерсуб'єктивності та муніципальної правосвідомості для всіх жителів-членів громади, а також при активному сприянні та безпосередньої діяльності в цій сфері саме органів публічної влади локального рівня соціуму, тобто відповідних ОМСВ. Звідси, з одного боку, у центр уваги міжнародного співробітництва ОМСВ ставляться екзистенційні інтереси існування, функціонування і подальшого розвитку ТГ (*біхевіористична домінанта* – авт.); а з іншого, – діяльність ОМСВ в межах передбачених законодавством компетенційних повноважень та сферах відання (*управлінсько-функціональна домінанта* – авт.). Вказані домінанти створюють систему координат міжнародного співробітництва ОМСВ, що виникає на внутрішньодержавному рівні, –

їх абсцисою виступають екзистенційні інтереси ТГ, що мають своє просторове розповсюдження по всій території людства, попри державні кордони, а ординатою – інституційне забезпечення реалізації наведених інтересів у вигляді організаційної та організаційно-правової діяльності ОМСВ через використання її відповідних форм.

Важливим елементом цієї системи координат виступають інтереси, що продукуються в МСВ та, на думку дослідника М.О. Баймуратова, є визначальними в процесі існування як самого інституту локальної демократії, так й будування системи міжнародного співробітництва ОМСВ, а саме: А) інтереси території (просторовий біхевіоризм – авт.); Б) інтереси ТГ (колективний та полігруповий біхевіоризм – авт.); В) інтереси конкретної людини – члена ТГ [17, с. 13] (індивідуальний біхевіоризм – авт.).

В основі концепту міжнародного співробітництва ОМСВ лежить наступне – ТГ та їх жителі-члени громад, набувши право вирішувати питання локального значення (див. ст. 140 Конституції України [5]), отримали можливості для реалізації власних інтересів у сфері міжнародного співробітництва. Але треба зазначити, що цей концепт має відповідні як перспективи, так й ретроспективи. До останніх (ретроспектив) відносяться чотири категорії фактів: 1) темпорально-подійні; 2) концептуально-телеологічні; 3) функціонально-діяльнісні (технологічні) та 4) нормативно-правові.

Відповідно до першої категорії міжнародні зв'язки у їх темпоральному та суб'єктному вимірюванні вперше виникли між жителями населених пунктів різних держав ще у 1940 році – між містами Фінляндії та Швеції. Під час Другої світової війни та після її закінчення таке співробітництво набуло характеру поріднення міст. Це було нормативно оформлено у 1957 році, коли у місті Екс-ле-Бен (Франція) виникла Всесвітня федерація поріднених міст [18]. Першим містом в колишньому СРСР, що встановило у 1942 році поріднені зв'язки з муніципалітетом Ковентрі (Велика Британія) був Сталінград [19].

Відповідно до другої категорії фактів, концептуально-телеологічних, зацікавленість ОМСВ України в міжнародних зв'язках і української держави у сприйнятті міжнародних стандартів МСВ може бути виявлена і зафіксована у формі мотивації. Така мотивація, на думку М. О. Баймуратова, може бути структурована і складається з трьох рівнів-завдань, що реалізуються в рамках організаційно-правових форм діяльності ОМСВ, передбачених Конституцією і законодавством України про МСВ і вирішуваних проблем, що відрізняються за типологією:

А) до першого, найбільш загального рівня належить завдання-мотив — вивчення, освоєння і впровадження власне стандартів становлення, розвитку і функціонування самої МСВ. Це завдання стоїть на порядку денному на рівні держави (при її позитивному протекціонізмі локальної демократії) і на рівні самого МСВ, в існуванні якого зацікавлені ТГ (інституційно-легалізаційний рівень – авт.);

Б) друге завдання-мотив охоплює обмін досвідом у веденні місцевого господарства і управління локально-регіональними процесами функціонування людських поселень між ОМСВ держав, що визнають міжнародні стандарти локальної демократії. У процесі її реалізації ОМСВ вирішують як загальнодержавне завдання (реалізація соціально-економічної функції держави на локальному рівні), так і функціонально-галузеві проблеми діяльності МСВ, реалізованого в інтересах території і ТГ (екзистенційно-господарський рівень – авт.);

В) третє завдання-мотив полягає у становленні й розвитку різнопланового і багаторівневого співробітництва ОМСВ, суспільних формувань громадян, підприємницьких структур, жителів відповідних адміністративно-територіальних одиниць із зарубіжними партнерами і виявляється шляхом різноманітних зв'язків. В їх впровадженні на практиці, у контексті загальнодержавних завдань з реалізації стратегічних напрямів зовнішньої політики держави щодо становлення гуманітарного й інших видів співробітництва, вирішальну роль відіграють міжособистісні зв'язки, що стимулюють і роблять більш осмисленими у змістовному плані так звані муніципальні права особистості [19] (на наш погляд, тут вирішуються й завдання стратегічної властивості: а) трансформації міжнародних зв'язків у систему міжнародного

співробітництва; б) формування системи муніципальних прав особистості та в) створення ОМСВ локальної системи охорони і захисту прав людини – авт.).

До категорії функціонально-діяльнісних фактів (третя група) відносяться наступні, – на початку становлення такої форми та напрямку, а сьогодні й відповідної зовнішньої функції ОМСВ України, ще в період існування Союзу РСР вона здійснювалась:

а) у вигляді їх зв'язків з зарубіжними партнерами;
б) такі зв'язки здійснювались спочатку тільки, а потім переважно в сфері споріднених міст [18];

в) суб'єктами-учасниками таких зв'язків були тільки муніципальні органи зарубіжних держав;

г) такі контакти носили спорадичний характер;

г') об'єктом-предметом таких зв'язків були насамперед контакти політичного та культурологічного характеру;

д) такі контакти не передбачались чинним законодавством, тобто, не були легалізованими, але на початку вони узгоджувались на рівні вищого партійного керівництва Союзу РСР (Політбюро КПСС) або союзної республіки (Політбюро КПУ);

е) в останні роки існування Союзу РСР, з початком «горбачовської» перебудови, міжнародні зв'язки почали виникати, формалізуватися, реалізуватися та розвиватися в явочному порядку, тобто, самостійно місцевими радами;

є) отже, створювались і виникали певні труднощі при співвідношенні державних інтересів та зацікавленості представників ТГ у сфері міжнародного міжмуніципального, транскордонного та іншого співробітництва [20];

Четверта категорія фактів, що складає нормативно-правову складову міжнародного співробітництва ОМСВ базується на наступному:

а) перші напрями співробітництва ОМСВ було розроблено в рамках двосторонніх зв'язків із зарубіжними містами і саме в цьому форматі відбувалася їх нормативізація (договори про двосторонні відносини – угоди про встановлення споріднених зв'язків – авт.), що з часом розвивалася і вдосконалювалась (багатосторонні договори, двосторонні та багатосторонні договори з відповідних питань /міське господарство, розвиток інфраструктури, різні види соціально-культурних взаємин, освіта і охорона здоров'я тощо; договори про транскордонне співробітництво; договори про створення асоціацій співробітництва в межах асоціацій місцевих влад тощо);

б) велику роль у міжнародному співробітництві міст світу відіграють міжнародні неурядові організації, що складають інституційну базу такого співробітництва. До них відносяться такі, як: Міжнародна спілка місцевої влади, Рада Європи, Конгрес місцевих і регіональних влад Європи та ін. Міжнародний рух споріднених міст очолює Всесвітня федерація споріднених міст, яка пізніше дістала назву Всесвітньої федерації об'єднаних міст (ВФОМ) – World Federation of United Towns (УТО), яка на сьогодні захищає інтереси місцевих і регіональних органів самоврядування понад 100 країн [21];

в) міжнародні зв'язки ОМСВ з аналогічними суб'єктами зарубіжних країн регулюються як внутрішньодержавним (національним) законодавством цих країн, так і міжнародним публічним правом;

г) на початку реформи організації державної влади і МСВ на місцях в Україні було прийнято Закон УРСР «Про місцеві Ради народних депутатів Української РСР і місцеве самоврядування» від 7 грудня 1990 року [22], який надав місцевим радам усіх рівнів організаційну самостійність, що, у підсумку, забезпечило додаткові можливості активізації місцевих рад у сфері міжнародного співробітництва, але ще в явочному порядку;

г') але, здійснення міжнародних і зовнішньоекономічних зв'язків ОМСВ довгий час вже в незалежній Україні не визначалось власне законодавчим актом, що об'єктивно викликало труднощі у визначенні співвідношення інтересів держави і ТГ у профільній сфері. Але саме ОМСВ, особливо великих міст, почали інтенсифікувати свою участь у міжнародному співробітництві як

через встановлення прямих міжмуніципальних зарубіжних зв'язків, так і в рамках міжнародних неурядових організацій. Разом з тим, на думку М.О. Баймуратова [23], основним критерієм формування компетенції ОМСВ у галузі міжнародного співробітництва є: а) реалізація зовнішньополітичної програми суверенної держави у сфері міжнародного гуманітарного співробітництва і б) встановлення зв'язків між ОМСВ, громадськими формуваннями, суб'єктами господарювання і мешканцями міст та інших адміністративно-територіальних одиниць. Як стверджує зазначений вчений, здійснюючи міжнародні та зовнішньоекономічні зв'язки, ОМСВ стають важливим чинником успішної реалізації зовнішньої політики держави, сприяють виконанню державних функцій у сфері міжнародної політики. Крім того, участь ОМСВ у профільному співробітництві сприяє становленню якісно нової суспільної свідомості ТГ та їх членів, нової системи цінностей, яка заснована на подоланні стереотипів, що склалися ще за радянських часів, космополітизації та глобальному загальнолюдському підході [23];

д) після прийняття Конституції України 1996 року і формування національного масиву законодавства про МСВ (насамперед, профільного закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21 травня 1997 року [24]) міжнародні зв'язки були легалізовані (ч. 2 ст. 15 цього Закону) через: а) входження ОМСВ та їх асоціацій до відповідних міжнародних асоціацій, б) входження до інших добровільних об'єднань ОМСВ;

з) Україна стала підписантом і учасником міжнародних договорів Ради Європи, що регламентують і регулюють найважливіші соціально-правові відносини в сфері локальної демократії, що в сучасному конституційному праві держав і міжнародному публічному праві визначаються як міжнародні правові стандарти МСВ (зокрема, Європейської хартії місцевого самоврядування 1985 року [25], ст. 10 «Право органів місцевого самоврядування на свободу асоціації» якої містить вільне право ОМСВ: а) здійснювати свої повноваження, співробітничати та в межах закону створювати консорціуми з іншими ОМСВ для виконання завдань, що становлять спільний інтерес; б) бути членом асоціації з метою захисту і заохочення їхніх спільних інтересів, а також бути членом міжнародної асоціації ОМСВ, що визнається кожною державою; в) на умовах, які можуть бути передбачені законом, співробітничати з ОМСВ інших держав. Враховуючи той факт, що Україна ратифікувала наведену Хартію у 1997 році [26], її положення набули статусу норм внутрішніх законодавчих актів держави.

Отже, підбиваючи підсумки наведеним чотирьом групам факторів, що складають концепт міжнародного співробітництва ОМСВ, можна визначити їх особливу значимість і масштабність для формування внутрішньодержавної і міжнародної правосуб'єктності ТГ, що лежить в основі їх глобалістського потенціалу, а саме:

– становлення системи міжнародних комунікацій ОМСВ в історичній ретроспективі (спочатку спорадичні, нерегулярні, стійкі, стабільні зв'язки, їх трансформація в ординарні, а потім формування багатосуб'єктної системи співробітництва на основі двосторонніх та багатосторонніх угод про міжнародне співробітництво), свідчить про їх антропологічну спрямованість, що скерована за задоволення інтересів і потреб ТГ та їх членів у покращенні різних аспектів умов існування у локальному соціумі – такі інтереси і потреби, попри територіально-державні та територіально-географічні особливості, володіють загальними характеристиками і можуть бути ідентифіковані як спільні;

– становлення, реалізація та розвиток системи міжнародного співробітництва ОМСВ володіє могутнім мотиваційним потенціалом багатофакторної властивості, в якій основоположне місце займають інтереси, потреби і права конкретної людини-члена територіальної локальної спільноти, що також мають загальні характеристики, можуть бути охарактеризовані як спільні, а це, своєю чергою, надає такому співробітництву глобально-біхевіористичного наповнення та відповідної змістовності;

– в межах ТГ вирішуються екзистенційні питання існування і функціонування людини, як члена локального соціуму і одночасно члена людської макроспільноти, що уособлює людські цивілізацію (особливу роль відіграє наявність фертильного населення в контексті реалізації ним репродуктивної функції);

– в процесі становлення системи міжнародного співробітництва ОМСВ, спочатку у явочному порядку, а потім з початком його нормативізації і легалізації, була сформована відповідна система організаційної та організаційно-правової діяльності профільного характеру, що спирається на відповідне коло організаційних та організаційно-правових форм співробітництва, що напрацьовані ОМСВ України з зарубіжними партнерами, що фактично інституціоналізує цей напрямок діяльності ОМСВ, робить його поведінково та діяльнісно організованим, стабільним в своїй реалізації та передбаченим в своєму перспективному розвитку, – все це гарантовано сприяє формуванню багаторівневої нормативізації та нормотворчості в профільній сфері (локальній, національній, міжнародній), включаючи й універсально-глобальний рівень;

– в процесі становлення системи міжнародного співробітництва ОМСВ розроблено відповідні нормативні настанови, що не тільки легалізують цей напрямок їх діяльності, формуючи відповідну міжнародну функцію, а й, по-перше, легітимізують таке співробітництво в очах жителів-членів ТГ, самих ОМСВ, органів публічної державної влади та інституцій міжнародного співтовариства держав; по-друге, формують відповідні міжнародно-правові форми легалізації такого співробітництва через розробку відповідних міжнародних правових стандартів, використовуючи для цього можливості міжнародної нормотворчості на основі міжнародного договірної права; по-третє, легалізують діяльність міжнародних міжурядових і неурядових інституцій профільної спрямованості, що займаються питаннями співробітництва ОМСВ різних держав і по різних аспектах місцевого розвитку; по-четверте, підкреслюють роль і значення територіальних людських спільнот і органів, що ними сформовано в повсякденній реалізації, охороні і захисті, а також гарантуванні прав і свобод людини – що також надає цій діяльності глобального значення та формує відповідний глобалістський управлінсько-організаційний і гуманістично-гуманітарний потенціал.

Для більш чіткого розуміння глобальної ролі і значення системи міжнародного співробітництва ОМСВ в досліджуваних процесах, необхідно розглядати наведені вище висновки через дихотомію «локальне / глобальне» [27], що виступає своєрідним методологічним чинником для оцінки наведених явищ, тенденцій і форм діяльності саме в контексті формування «глобалістського» потенціалу ТГ. Тобто, можна констатувати, що система міжнародного співробітництва ОМСВ масштабує дихотомію «локальне / глобальне» і в цьому розумінні контекстуалізує та актуалізує проблематику реалізації, охорони, захисту прав і свобод людини на локальному рівні соціуму, що трансформується в контексті реалізації, охорони, захисту прав і свобод людини на глобальний рівень, що надає сфері МСВ цивілізаційного значення, а ТГ – відповідний глобалістський потенціал.

Треба зазначити, що в рамках об'єктивізації необхідності розвитку міжнародного співробітництва ОМСВ, Україною було прийнято низку законодавчих актів, що презентують профільні регламентацію і регулювання. Так, крім Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», було прийнято Закон України «Про органи самоорганізації населення» від 11 липня 2001 року [28], «Про транскордонне співробітництво» від 24 червня 2004 року [29], «Про асоціації органів місцевого самоврядування» від 16 квітня 2009 року [30] тощо, що відповідним чином регламентували і регламентували різні аспекти профільної діяльності, включаючи їх інституційні та компетентнісні характеристики. Отже, можна констатувати, що нормативна база міжнародної діяльності ОМСВ не тільки існує, але вона й вдосконалюється і розвивається. Такими ж характеристиками можна описати діяльність України по її приєднанню до міжнародних договорів, що містять різні аспекти функціонування ОМСВ, тобто відповідні міжнародні правові стандарти в цих сферах. Так, Україна приєдналась до Додаткових протоколів Європейської хартії місцевого самоврядування (Додатковий протокол до Європейської хартії місцевого самоврядування про право участі у справах органу місцевого самоврядування /2009 р., м. Утрехт/ [31], в якому держави-учасниці в рамках своєї юрисдикції повинні забезпечувати кожному право участі у справах ОМСВ [32]; Додатковий протокол до Європейської хартії місцевого самоврядування про право участі у справах місцевого органу влади /2009 р., м. Утрехт/ [33], в

якому держави-учасниці в рамках своєї юрисдикції повинні забезпечувати кожному право участі у справах місцевого органу влади, тобто право кожного вживати рішучих заходів для визначення або впливу на здійснення повноважень та обов'язків місцевого органу влади / вступив в дію 1 червня 2012 року; підписаний від імені України, але не ратифікований). Наведені міжнародно-правові акти, що стали актами внутрішнього законодавства України, по-перше, стали суттєвими нормативними аргументами для реалізації жителями-членами ТГ, і сформованими ними ОМСВ, мотивації в сфері міжнародного співробітництва; по-друге, сформували механізми соціального контролю за діяльністю ОМСВ та органів виконавчої влади на місцях, включаючи й профільну сферу їх діяльності, а також забезпечили можливість безпосередньо членів громади в ній; по-третє, в загальному аспекті сприяли зміцненню компетенційної бази ОМСВ в різних сферах соціального життя, включаючи й його міжнародно-глобальний компонент.

Як слушно зазначає дослідник О.М. Петренко, участь ОМСВ у міжнародному співробітництві сприяє становленню якісно нової суспільної свідомості ТГ та їх членів, нової системи цінностей, яка заснована на подоланні стереотипів, що склалися ще за радянських часів, космополітизації та глобальному загальнолюдському підході [34, с. 40]. Саме тому інститут міжнародного співробітництва органів місцевого самоврядування має дуже важливе наукове значення. Аналіз та розробка нових шляхів взаємодії вітчизняних компетентних суб'єктів з закордонними партнерами є нагальною проблемою, що на сьогодні є доволі непопулярною в муніципально-правовій доктрині.

Обґрунтовано представляється, що наведені настанови підтверджують постулати теорії малих груп в контексті теорії міжнародних відносин. Так, на думку Йохана Винсента Галтунга – норвежського соціолога і головного засновника дисципліни вивчення миру і конфліктів, – відповідно до теорії малих груп, чим більше відкрито спілкування в групі, тим результативніше її діяльність [35, с. 290]. Наприклад, у трьохчленній групі може бути шість шляхів комунікації, оскільки присутні три пари, а зв'язок може бути в одному або в обох напрямках. Що буде, якщо дану схему стиснути, видаляючи спочатку один, а потім другий шлях спілкування. Оригінальний експеримент показує, що продуктивність спілкування залежить від кількості шляхів спілкування і від його структур: не менш ефективна модель одностороннього зв'язку у всіх парах, більш продуктивна модель з центральною фігурою і двостороннім спілкуванням з іншими членами групи, але найбільш ефективна модель з двосторонніми зв'язками во всіх парах [35, с. 291]. Проекція наведених теоретичних положень на міжнародне співробітництво ОМСВ свідчить про ефективність саме останньої форми спілкування.

Далі, наведений автор зазначає, що у міжнародних відносинах цей висновок можна інтерпретувати наступним чином: чим більш асиметричною є структура схеми взаємодії, тим інтенсивніше взаємодія держав, що головують, і слабше взаємодія країн, що підкоряються [35, с. 292]. Отже, йдеться про суттєву зацікавленість саме великих держав у існуванні та посиленні такої форми взаємодії ОМСВ всіх країн світу, що об'єктивно укріплює міжнародний правопорядок.

Ба більше, пропонуючи відрізнити шість компонентів у взаємодії: формальний, неформальний, постійний і кожен на національному та індивідуальному рівнях, Галтунг констатує, що: а) звичайно, це обумовлює ще більшу складність проблем узгодженості та відповідності на міжнародному рівні, але б) представники держави, що спілкуються між собою, відображають модель міждержавного спілкування, а від частини стараються діяти у відповідності зі своїми представленнями про міждержавну взаємодію в даний момент, при цьому в) представники держави можуть свідомо створювати рангову невідповідність, руйнувати ізоморфізм (подібність), а це веде до появи нових форм комунікацій [35, с. 292]. Отже, йдеться про новаторський та мотиваційно-трансформуючий характер міжнародного співробітництва ОМСВ держав-членів міжнародної спільноти, що враховуючи інтереси «малих груп» (саме ТГ), що презентують на міжнародній арені свою позицію, вирішують глобальні проблеми людства.

Висновки. Резюмуючи викладене вище, можна дійти наступних висновків:

– і на національному і на міжнародному рівні ТГ, що уособлює місцеве самоврядування,

як форму локальної демократії, розуміється як природна та первинна колективна спільнота людської цивілізації – все це детермінувало формування у ТГ феноменології глобалізаційного потенціалу, коли первинна колективна соціальна спільнота, що презентує «мікросвіт», може виступати від імені всієї людської цивілізації, бо, по великому рахунку, концентрує в собі весь системний комплекс екзистенційних атитюдів і габітусів людини в її повсякденному існуванні в межах територіальної людської спільноти, що містить в собі локальну систему захисту її прав і свобод;

– органічне поєднання національних і міжнародних ідентифікаторів МСВ демонструє, що міжнародне співробітництво його органів та суб'єктів, по-перше, виступає як об'єктивовано необхідний, і в той же час ординарний напрямок їх існування і функціонування; по-друге, формує суттєве компетенційне повноваження органів МСВ; по-третє, воно реально скероване на посилення інституційної спроможності самого МСВ, ТГ як його основного суб'єкта-об'єкта, а також, по-четверте, на підвищення охорони і захисту прав і свобод кожної людини-члена ТГ, що в умовах МСВ реалізує свій життєвий цикл, – за рахунок системи міжнародних контактів та обмінів, використання широкого кола форм співробітництва з різними суб'єктами, що виникають як результат такої діяльності. А це на пряму сприяє формуванню глобалістського потенціалу ТГ;

– міжнародне співробітництво ОМСВ демонструє не тільки більш глибокий характер ролі і значення МСВ, а звідси й ТГ, в державних нормотворчих, а також трансформаційних процесах, причому не тільки на рівні локального соціуму, а й на рівні публічної державної влади (децентралізація), але й органічну єдність національного і міжнародного компонентів у посиленні такої ролі і значення МСВ і ТГ, а також інтенсифікацію формування та прояву самої міжнародного компоненти як профільної феноменології, так й основного суб'єкту МСВ – ТГ;

– в умовах глобалізації підвищується роль і значення не тільки МСВ, а й основного його репрезентативного суб'єкта – ТГ, яка: а) починає володіти новими властивостями (міжнародна правосуб'єктність у відповідній формі та у відповідних межах – часткова, фрагментарна, «недосконала», «несформована» міжнародна правосуб'єктність), б) формує нову якість (ординарний суб'єкт міжнародних відносин, квазісуб'єкт міжнародного публічного права), в) новий рівень нормативно-правової регламентації та регулювання (в межах міжнародної нормотворчості і на рівні міжнародного договірної права), г) якісно новий об'єм сприйняття в межах міжнародної системи (набуття глобалістського потенціалу), – звідси, останній висновок можна сприймати двояко: з одного боку, як органічну частину наведених процесів, а з іншого, – як підсумок всіх наведених процесів, їх квінтесенцію. Тому треба розуміти, що формування глобалістського потенціалу ТГ виступає складним багаторівневим та багатофакторним процесом, що складається з багатьох елементів, – одним з таких суттєвих елементів виступає феноменологія міжнародного співробітництва ОМСВ;

– під міжнародним співробітництвом ОМСВ, – що виступає досить мотивованою і об'єктивованою, складною та багатофакторною політико-нормативною та соціально-економічною феноменологією розуміють систему їх комунікаційних зв'язків з: а) муніципальними та органами місцевого самоврядування інших рівнів зарубіжних держав, б) їх муніципальними та іншими національними союзами територіально-самоврядної спрямованості, в) міжнародними асоціаціями місцевих влад універсального, регіонального і субрегіонального рівнів, г) міжнародними міжурядовими і неурядовими організаціями, що займаються питаннями локальної демократії та місцевого розвитку, г') міжнародною спільнотою держав в особі ООН та міжнародних організацій, що створені нею та функціонують під її егідою (локальний сталий розвиток, розвиток людських поселень, організація МСВ на теренах держав-членів ООН тощо), а також д) з будь-якими іноземними партнерами, включаючи урядові структури іноземних держав, міжнародні і національні банківські установи та інші міжнародні кредитні інституції, бізнесові структури, організації міжнародного громадянського суспільства, іноземні юридичні і фізичні особи тощо;

– основоположною телеологічною домінантою такого співробітництва ОМСВ України виступає необхідність вирішення кола специфічних та важливих питань, що пов'язані з соціально-

економічним, соціально-культурним, соціально-політичним, соціально-екологічним існуванням, функціонуванням і розвитком ТГ та її жителів-членів, розвитком муніципального (місцевого) господарства, поліпшенням та вдосконаленням його інфраструктури;

– основоположними напрямками роботи ОМСВ з зарубіжними партнерами в період повномасштабної агресії Росії проти України стали надання гуманітарної допомоги, надання тимчасового притулку громадянам України за кордоном в межах своїх ТГ та всієї держави, а також прийняття активної участі у соціальній реабілітації ТГ після їх деокупації, в тому числі й подоланні наслідків екоциду, внаслідок підриву РФ Каховської ГЕС;

– міжнародне співробітництво ОМСВ фокусується навколо середовища (простору) існування і функціонування, а також позитивного розвитку ТГ, – в контексті єдності території, спільного проживання, комунікацій, інтерсуб'єктивності та муніципальної правосвідомості для всіх жителів-членів громади, а також при активному сприянні та безпосередньої діяльності в цій сфері саме органів публічної влади локального рівня соціуму, тобто відповідних ОМСВ. Звідси, з одного боку, у центр уваги міжнародного співробітництва ОМСВ ставляться екзистенційні інтереси існування, функціонування і подальшого розвитку ТГ (*біхевіористична домінанта*); а з іншого, – діяльність ОМСВ в межах передбачених законодавством компетенційних повноважень та сферах відання (*управлінсько-функціональна домінанта*). Вказані домінанти створюють систему координат міжнародного співробітництва ОМСВ, що виникає на внутрішньодержавному рівні, – їх абсцисою виступають екзистенційні інтереси ТГ, що мають своє просторове розповсюдження по всій території людства, попри державні кордони, а ординатою – інституційне забезпечення реалізації наведених інтересів у вигляді організаційної та організаційно-правової діяльності ОМСВ через використання її відповідних форм;

– в основі концепту міжнародного співробітництва ОМСВ лежить наступне – ТГ та їх жителі-члени громад, набувши право вирішувати питання локального значення (див. ст. 140 Конституції України), отримали можливості для реалізації власних інтересів у сфері міжнародного співробітництва, – але треба зазначити, що цей концепт має відповідні як перспективи, так й ретроспективи. До останніх (ретроспектив) відносяться чотири категорії фактів: 1) темпорально-подійні; 2) концептуально-телеологічні; 3) функціонально-діяльнісні (технологічні) та 4) нормативно-правові;

– для більш чіткого розуміння глобальної ролі і значення системи міжнародного співробітництва ОМСВ в досліджуваних процесах, необхідно розглядати наведені вище висновки через дихотомію «локальне / глобальне», що виступає своєрідним методологічним чинником для оцінки наведених явищ, тенденцій і форм діяльності саме в контексті формування «глобалістського потенціалу ТГ, – тобто, можна констатувати, що система міжнародного співробітництва ОМСВ масштабує дихотомію «локальне / глобальне» і в цьому розумінні контекстуалізує та актуалізує проблематику реалізації, охорони, захисту прав і свобод людини на локальному рівні соціуму, що трансформується в контексті реалізації, охорони, захисту прав і свобод людини на глобальний рівень, що надає сфері МСВ цивілізаційного значення, а ТГ – відповідний глобалістський потенціал.

Список використаних джерел

1. Костенко О.М. Соціальний натуралізм. Про соціальну природу та її закони. Івано-Франківськ: Петраш К.Т., 2019. 72 с.
2. Баймуратов М.О. Локальна система захисту прав людини в Україні: сутність та становлення. Юридична освіта і правова держава: збірн. наук. праць. Одеса, 1997. С. 96-101.
3. Боярський О.О. Міжнародний компонент у діяльності органів місцевого самоврядування України. *Часопис Київського університету права*. 2020. № 4. С. 122–130.
4. Баймуратов М.О. Публічна самоврядна (муніципальна) влада в Україні: методологічні підходи до визначення основних ознак. *Публічне право*. 2011. № 2. С. 4–11.
5. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 26 червня 1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

6. Батанов О.В. Феноменологія сучасного муніципального права. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Unzap_2012_1_24.pdf
7. Батанов О.В. Муніципалізм як категорія сучасного муніципального права: постановка проблеми. *Часопис Київського університету права*. 2009. № 4. С. 102–108.
8. Бойко Ю.В. Визначення концептуальних засад проведення муніципальної реформи в Україні: порівняльно-правовий аналіз. *Вісник Маріупольського державного університету*. 2014. Вип. 7. С. 148–157 (Серія «Право»).
9. Камінська Наталія. Міжнародно-правові джерела муніципального права. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Nzizvru_2014_3_19.pdf
10. Баймуратов М. Децентралізація та компетенція місцевого самоврядування в Україні. *Віче*. 2015. № 12. С. 14–17. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/viche_2015_12_6
11. Баймуратов М. О. Міжнародна правосуб'єктність органів місцевого самоврядування в законодавстві України. Концепція розвитку законодавства України. Київ: Ін-т законодавства Верховної Ради України. 1996. С. 459–461.
12. Баймуратов М.О. Міжнародні зв'язки органів місцевого самоврядування України: досвід концептуально-практичного аналізу. *Наукові праці Одеської національної юридичної академії*. Том 3. Одеса: Юрид. л-ра, 2004. С. 21–27.
13. Баймуратов М.О. Міжнародне співробітництво органів місцевого самоврядування України: монографія. (репринтне видання дисертаційного дослідження). Дніпро: Інновація, 2021. 314 с.
14. Бобровник Д.О. Глобалістський потенціал територіальної громади: теоретичні підходи до визначення. *Часопис Київського університету права*. 2019. № 2. С. 79–85. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Chkup_2019_2_15.
15. Баймуратов М.М. Компетенція органу місцевого самоврядування як основний інструментально-функціональний засіб децентралізації повноважень публічної влади в Україні (в умовах миру і воєнного стану). URL: <https://constitutionalist.com.ua/bajmuratov-m-m-kompetentsiia-orhanu-mistsevoho-samovriaduvannia-iak-osnovnyj-instrumentalno-funktsionalnyj-zasib-detsentralizatsii-povnovazhen-publichnoi-vlady-v-ukraini-v-umovakh-myrui-voiennoho-st/>
16. Григор'єв В.А. Становлення публічної самоврядної (муніципальної) влади в Україні: автореферат дис. канд. юрид. наук: 12.00. Одеса, 2002. 18 с.
17. Баймуратов М.О. Міжнародне співробітництво органів місцевого самоврядування України: автореф. дис. д-ра юрид. наук. Одеса, 1996. 53 с.
18. Баймуратов М.О. Організаційно-правове забезпечення місцевими Радами народних депутатів співробітництва поріднених міст: дис. канд. юрид. наук: 12.00.02. Одеса, 1993. 221 с.
19. Баймуратов М.О. Міжнародні зв'язки органів місцевого самоврядування України. Муніципальне право України: підручник / за ред. В.Ф. Погорілка, О.Ф. Фрицького. Київ: "Юрінком Інтер", 2006. 350 с. URL: https://pidru4niki.com/12991010/pravo/mizhnarodni_zvyazki_organiv_mistsevogo_samovriaduvannya_ukrayini
20. Стрелецький О.О. Міжнародна діяльність органів місцевого самоврядування України як складова частина зовнішньої політики держави. URL: <http://dspace.puet.edu.ua/bitstream/123456789/9774/1/Стрелецький%20О.О..pdf>
21. World Federation of United Cities. URL: <https://uia.org/s/or/en/1100056924>
22. Про місцеві Ради народних депутатів Української РСР і місцеве самоврядування: Закон УРСР від 7 грудня 1990 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/533-12#Text>
23. Баймуратов М.О. Місцеве самоврядування як фактор інтернаціоналізації національного та конституціоналізації міжнародного правопорядків. *Юридичний журнал*. 2011. № 2. URL: <http://www.justinian.com.ua/article.php?id=3633>.
24. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21 травня 1997 року.

Відомості Верховної Ради України. 1997. № 24. Ст. 170.

25. Європейська хартія місцевого самоврядування. м. Страсбург, 15 жовтня 1985 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036#Text

26. Про ратифікацію Європейської хартії місцевого самоврядування: Закон України від 15 липня 1997 року. Відомості Верховної Ради України. 1997. № 38. Ст. 249.

27. Бобровник Д.О. Дихотомія «локальне / глобальне» як основоположний концепт набуття міжнародної правосуб'єктності територіальною громадою. *Часопис Київського університету права*. 2020. № 2. С. 58–66.

28. Про органи самоорганізації населення: Закон України від 11 липня 2001 року. Відомості Верховної Ради України. 2001. № 48. Ст. 254.

29. Про транскордонне співробітництво: Закон України від 24 червня 2004 року. Відомості Верховної Ради України. 2004. № 45. Ст. 499.

30. Про асоціації органів місцевого самоврядування: Закон України від 16 квітня 2009 року. Відомості Верховної Ради України. 2009. № 38. Ст. 534.

31. Додатковий протокол до Європейської хартії місцевого самоврядування про право участі у справах органу місцевого самоврядування від 16 листопада 2009 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_b49/paran2#n2

32. Про ратифікацію Додаткового протоколу до Європейської хартії місцевого самоврядування про право участі у справах органу місцевого самоврядування: Закон України від 2 вересня 2014 року. Відомості Верховної Ради. 2014. № 43. Ст. 2033.

33. Додатковий протокол до Європейської хартії місцевого самоврядування про право участі у справах місцевого органу влади від 16 листопада 2009 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_946#Text

34. Петренко О. М. Міжнародна діяльність органів місцевого самоврядування як складова частина зовнішньої політики держави. *Управління розвитком*. 2012. № 17. С. 39-41.

35. Galtung Johan. Small Group Theory and the Theory of International Relations. A Study in Isomorphism. *New Approaches to International Relations* / Ed. by M. Kaplan. N.Y., 1968. P. 270–295.

FORMATION OF THE GLOBALIST POTENTIAL OF THE TERRITORIAL COMMUNITY IN THE CONTEXT OF THE ESTABLISHMENT AND DEVELOPMENT OF INTERNATIONAL COOPERATION OF LOCAL GOVERNMENT BODIES

Denis O. Bobrovnyk, PhD in Economics, doctoral student of the National Aviation University, director of the Baimuratov and Partners Lawyers' Alliance (Ukraine).

E-mail: bobrovnyk@ukr.net

DOI: 10.32342/2709-6408-2024-1-8-2

Key words: *local self-government, human rights and freedoms, territorial community, globalist potential of territorial community, international cooperation of local self-government bodies, forms of international cooperation of local self-government bodies.*

The article is devoted to the study of theoretical and praxeological aspects of the formation of the globalist potential of the territorial community in the context of the formation and development of international cooperation of local self-government bodies. In domestic jurisprudence, the topic is investigated for the first time. The author claims that the formation and development of the institution of local self-government on the territory of states (at the national level) as a constitutional and legal phenomenon of society and the state, which: a) is a priori and organically connected with every person, his everyday life, his existential individual, group and collective interests and rights, b) regardless of their legal status (citizenship, foreignness, statelessness, bipatricy, refugee, etc.) and c) determined by the fact that it is in the conditions of the Ministry of Internal Affairs and within the territorial community that each person carries out his entire life cycle, d) the fundamental social space for human awareness and realization of its natural and other rights, freedoms and responsibilities within the framework of naturalistic jurisprudence, d') the fundamental and supporting space where the fertile population exists and functions and where it

realizes its reproductive function, and this possesses local, regional, national, international and global influence on the fate of human civilization, as well as its (local self-government) international recognition as: a) an important object of international legal regulation, b) already actually recognized by states and their international community as an ordinary the subject-object of international contractual law, c) an established subject of international regulation and regulation by international intergovernmental and non-governmental organizations and their institutions, d) the main and actually common behavioral and activity space of a person, arising in its conditions and within its limits community, without taking into account the effect of state borders, d') territorial human community, where local democracy is formed, arises, exists, functions and is implemented, which is an instrumental and existential form of social existence of a person, his groups and associations; e) an immanent element of democratic legal statehood; f) the social sphere, where the institutional basis of civil society is formed, exists and functions, based on the variety of existential interests of a person, his groups and associations; e) of the natural and primary collective community of human civilization - determined the formation in the community of the phenomenology of the globalization potential, when the primary collective social community, presenting the "microcosm", can speak on behalf of the entire human civilization, because, by and large, it concentrates the entire systemic a complex of existential attitudes and habits of a person in his everyday existence within the territorial human community, which includes a local system of protection of his rights and freedoms.

It is proven that in the conditions of globalization, the role and importance of not only local self-government, but also its main representative subject - the territorial community, which: a) begins to possess new properties (international legal personality in the appropriate form and within the appropriate limits - partial, fragmentary, "imperfect", "unformed" international legal personality), b) forms a new quality (ordinary subject of international relations, quasi-subject of international public law), c) a new level of regulatory and legal regulation and regulation (within the international norm-making and at the level of international contract law), d) a qualitatively new volume of perception within the international system (acquisition of globalist potential), hence, the last conclusion can be perceived in two ways: on the one hand, as an organic part of the above processes, and on the other, - as a summary of all the above processes, their quintessence. Therefore, it is necessary to understand that the formation of the globalist potential of the territorial community is a complex multilevel and multifactorial process consisting of many elements - one of such essential elements is the phenomenology of international cooperation of local self-government bodies.

The author proposes to understand the international cooperation of local self-government bodies, which appears as a sufficiently motivated and objectified, complex and multifactorial political-normative and socio-economic phenomenology, as a system of their communication links with: a) municipal and local self-government bodies of other levels of foreign states, b) their municipal and other national unions of a territorial and self-governing orientation, c) international associations of local authorities at the universal, regional and subregional levels, d) international intergovernmental and non-governmental organizations dealing with issues of local democracy and local development, d) the international community states represented by the UN and international organizations created by it and functioning under its auspices (local sustainable development, development of human settlements, organization of local self-government on the territories of UN member states, etc.), as well as d) with any foreign partners, including governmental structures of foreign states, international and national banking institutions and other international credit institutions, business structures, organizations of international civil society, foreign legal entities and individuals, etc. It is noted that the fundamental teleological dominant of such cooperation of local self-government bodies of Ukraine is the need to solve a range of specific and important issues related to the socio-economic, socio-cultural, socio-political, socio-ecological existence, functioning and development of the territorial community and its residents-members, development of the municipal (local) economy, improvement and improvement of its infrastructure.

References

1. Kostenko, O.M. (2019). *Sotsialnyi naturalizm. Pro sotsialnu pryrodu ta yii zakony* [Social naturalism. About social nature and its laws]. Ivano-Frankivsk, Petrash K.T. 72 p.
2. Baimuratov, M.O. (1997). *Lokalna systema zakhystu prav liudyny v Ukraini: sutnist ta stanovlennia* [The local system of human rights protection in Ukraine: essence and development]. *Yurydychna osvita i pravova derzhava: zbirn. nauk. prats* [Legal education and the rule of law: collection. of

science works]. Odesa, pp. 96-101.

3. Boiarskyi, O.O. (2020). *Mizhnarodnyi komponent u diialnosti orhaniv mistsevoho samovriaduvannia Ukrainy* [International component in the activities of local self-government bodies of Ukraine]. *Chasopys Kyivskoho universytetu prava* [Journal of the Kyiv University of Law], no. 4, pp. 122–130.

4. Baimuratov, M.O. (2011). *Publichna samovriadna (munitsypalna) vlada v Ukraini: metodolohichni pidkhody do vyznachennia osnovnykh oznak* [Public self-governing (municipal) power in Ukraine: methodological approaches to determining the main features]. *Publichne pravo* [Public law], no. 2, pp. 4–11.

5. Constitution of Ukraine (1996). Information of the Verkhovna Rada of Ukraine, no. 30. Art. 141.

6. Batanov, O.V. *Fenomenolohiia suchasnoho munitsypalnoho prava* [Phenomenology of modern municipal law] Available at: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Unzap_2012_1_24.pdf

7. Batanov, O.V. (2009). *Munitsypalizm yak katehoriia suchasnoho munitsypalnoho prava: postanovka problem* [Municipalism as a category of modern municipal law: statement of the problem]. *Chasopys Kyivskoho universytetu prava* [Journal of the Kyiv University of Law], no. 4, pp. 102–108.

8. Boiko, Yu.V. (2014). *Vyznachennia kontseptualnykh zasad provedennia munitsypalnoi reformy v Ukraini: porivnialno-pravovyi analiz* [Determination of the conceptual basis of municipal reform in Ukraine: a comparative legal analysis]. *Visnyk Mariupolskoho derzhavnoho universytetu Seriia "Pravo"* [Bulletin of the Mariupol State University. "Law" Series], issue 7, pp. 148–157.

9. Kaminska Nataliia. *Mizhnarodno-pravovi dzherela munitsypalnoho prava* [International legal sources of municipal law] Available at: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Nzizvru_2014_3_19.pdf

10. Baimuratov, M. (2015). *Detsentralizatsiia ta kompetentsiia mistsevoho samovriaduvannia v Ukraini* [Decentralization and competence of local self-government in Ukraine]. *Viche* [Viche], no. 12, pp. 14–17. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/viche_2015_12_6

11. Baimuratov, M.O. (1996). *Mizhnarodna pravosubiektnist orhaniv mistsevoho samovriaduvannia v zakonodavstvi Ukrainy* [International legal personality of local self-government bodies in the legislation of Ukraine]. *Kontsepsiia rozvytku zakonodavstva Ukrainy* [The concept of the development of legislation of Ukraine]. Kyiv, Institute of Legislation of the Verkhovna Rada of Ukraine, pp. 459–461.

12. Baimuratov, M.O. (2004). *Mizhnarodni zviazky orhaniv mistsevoho samovriaduvannia Ukrainy: dosvid kontseptualno-praktychnoho analizu* [International relations of local self-government bodies of Ukraine: experience of conceptual and practical analysis]. *Naukovi pratsi Odeskoi natsionalnoi yurydychnoi akademii* [Scientific works of the Odessa National Law Academy]. Odesa, vol. 3, pp. 21–27.

13. Baimuratov, M.O. (2021). *Mizhnarodne spivrobotnytstvo orhaniv mistsevoho samovriaduvannia Ukrainy* [International cooperation of local self-government bodies of Ukraine]. Monograph (reprint edition of dissertation research). Dnipro, Innovation, 314 p.

14. Bobrovnyk, D.O. (2019). *Hlobalistskyi potentsial terytorialnoi hromady: teoretychni pidkhody do vyznachennia* [Globalist potential of the territorial community: theoretical approaches to definition]. *Chasopys Kyivskoho universytetu prava* [Journal of the Kyiv University of Law], no. 2, pp 79-85. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Chkup_2019_2_15.

15. Baimuratov, M.M. *Kompetentsiia orhanu mistsevoho samovriaduvannia yak osnovnyi instrumentalno-funktsionalnyi zasib detsentralizatsii povnovazhen publichnoi vlady v Ukraini (v umovakh myru i voiennoho stanu)* [The competence of the local self-government body as the main instrumental and functional means of decentralization of the powers of public authorities in Ukraine (in conditions of peace and martial law)] Available at: <https://constitutionalist.com.ua/bajmuratov-m-m-kompetentsiia-orhanu-mistsevoho-samovriaduvannia-iaak-osnovnyj-instrumentalno-funktsionalnyj-zasib-detsentralizatsii-povnovazhen-publichnoi-vlady-v-ukraini-v-umovakh-myru-i-voiennoho-st/>

16. Hryhoriev, V.A. (2002). *Stanovlennia publichnoi samovriadnoi (munitsypalnoi) vlady v Ukraini*. Avtoref. Diss. kand. yuryd. nauk [Formation of public self-governing (municipal) power in Ukraine. Abstract Ph.D. law diss.]. Odesa, 18 p.

17. Baimuratov, M.O. (1996). *Mizhnarodne spivrobotnytstvo orhaniv mistsevoho samovriaduvannia Ukrainy* Avtoref. Diss. d-ra. yuryd. nauk [International cooperation of local self-government bodies of

---

Ukraine. Abstract Dr. law sci. diss.]. Odesa, 53 p.

18. Baimuratov, M.O. (1993). *Orhanizatsiino-pravove zabezpechennia mistsevymy Radamy narodnykh deputativ spivrobotnytstva poridnennykh mist.* Diss. kand. yuryd. nauk [Organizational and legal provision of local Councils of People's Deputies for the cooperation of sister cities. Ph.D. law diss.]. Odesa, 221 p.

19. Baimuratov, M.O. (2006). *Mizhnarodni zvyazky orhaniv mistsevoho samovriaduvannia Ukrainy. Munitsypalne pravo Ukrainy* [International relations of local self-government bodies of Ukraine. Municipal law of Ukraine]. Kyiv, Yurinkom Inter, 350 p. Available at: https://pidru4niki.com/12991010/pravo/mizhnarodni_zvyazki_orhaniv_mistsevogo_samovriaduvannya_ukrayini

20. Streletskyi, O.O. *Mizhnarodna diialnist orhaniv mistsevoho samovriaduvannia Ukrainy yak skladova chastyna zovnishnoi polityky derzhavy* [International activity of local self-government bodies of Ukraine as a component of the state's foreign policy] Available at: <http://dspace.puet.edu.ua/bitstream/123456789/9774/1/Streletsyi%20O.O.pdf>

21. World Federation of United Cities. Available at: <https://uia.org/s/or/en/1100056924>

22. Law of the Ukrainian SSR (1990). "On local Councils of People's Deputies of the Ukrainian SSR and local self-government". Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/533-12#Text>

23. Baimuratov, M.O. (2011). *Mistseve samovriaduvannia yak faktor internatsionalizatsii natsionalnoho ta konstytutsionalizatsii mizhnarodnoho pravoporiadkiv* [Local self-government as a factor of internationalization of national and constitutionalization of international legal order]. *Yurydychnyi zhurnal* [Legal journal], no. 2. Available at: <http://www.justinian.com.ua/article.php?id=3633>.

24. The Verkhovna Rada of Ukraine (1997), The Law of Ukraine "On local self-government in Ukraine". Information of the Verkhovna Rada of Ukraine, vol. 24. Art. 170.

25. European charter of local self-government (1985). Strasbourg. Available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036#Text

26. The Verkhovna Rada of Ukraine (1997), The Law of Ukraine "Charter of Local Self-Government: Law of Ukraine". Information of the Verkhovna Rada of Ukraine, vol. 38. Art. 249.

27. Bobrovnyk, D.O. (2020). *Dykhotomiia «lokalne / hlobalne» yak osnovopolozhnyi kontsept nabuttia mizhnarodnoi pravosubiektnosti terytorialnoiu hromadoiu* [Dichotomy "local / global" as a fundamental concept of acquisition of international legal personality by a territorial community]. *Chasopys Kyivskoho universytetu prava* [Journal of the Kyiv University of Law], no. 2, pp. 58–66.

28. The Verkhovna Rada of Ukraine (2001), The Law of Ukraine "On bodies of self-organization of the population". Information of the Verkhovna Rada of Ukraine, vol. 48. Art. 254.

29. The Verkhovna Rada of Ukraine (2004), The Law of Ukraine "On cross-border cooperation". Information of the Verkhovna Rada of Ukraine, vol. 45. Art. 499.

30. The Verkhovna Rada of Ukraine (2009), The Law of Ukraine "On associations of local self-government bodies". Information of the Verkhovna Rada of Ukraine, vol. 38. Art. 534.

31. Additional protocol to the European Charter of Local Self-Government on the right to participate in the affairs of the local self-government body (2009). Available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_b49/paran2#n2

32. The Verkhovna Rada of Ukraine (2014), The Law of Ukraine "On the ratification of the Additional Protocol to the European Charter of Local Self-Government on the right to participate in the affairs of the local self-government body". Information of the Verkhovna Rada of Ukraine, vol. 43. Art. 2033.

33. Additional protocol to the European Charter of Local Self-Government on the right to participate in the affairs of the local authority (2009). Available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_946#Text

34. Petrenko, O.M. (2012). *Mizhnarodna diialnist orhaniv mistsevoho samovriaduvannia yak skladova chastyna zovnishnoi polityky derzhavy* [International activity of local self-government bodies as a component of the state's foreign policy]. *Upravlinnia rozvytkom* [Development management], no. 17, pp. 39-41.

35. Galtung Johan. Small Group Theory and the Theory of International Relations. A Study in Isomorphism. *New Approaches to International Relations* / Ed. by M. Kaplan. N.Y., 1968. P. 270–295.

Одержано 21.06.2024.